

2013

Izvještaj o radu IRF-a

SADRŽAJ

1. Pismo Uprave fonda	3
2. Strateški dokumenti na kojima se zasniva poslovanje fonda	4
3. Finansijski proizvodi IRF-a u 2013. godini.....	5
4.1 Kreditna ponuda u 2013. godini i opšti uslovi kreditiranja	5
4.2 Postignuti rezultati kreditiranja u 2013. godini.....	6
4.3 Direktno kreditiranje – ostvareni rezultati kreditiranja.....	9
4.3.1 Kreditne linije za finansiranje otkupa tržišnih viškova jagnjadi	9
4.3.2 Direktna kreditna ponuda za posebne ciljne grupe korisnika kredita.....	10
4.3.3 Podrška IRF-a novo-osnovanim preduzećima – Start up.....	12
4.4 Kreditiranje preko banaka – ostvareni rezultati kreditiranja.....	13
4.4.1 Kreditna linija za refinansiranje tekućih kreditnih zaduženja privrednika u sektoru proizvodnje i turizma i ugostiteljstva	13
4.5 Finansiranje infastrukturnih, ekoloških projekata i projekata obnovljivih izvora energije	14
4.6 Garancije.....	16
4.7 Kontrola namjenske upotrebe sredstava.....	18
4.8 Faktoring.....	19
4. Upravljanje rizicima	21
5. Aktivnosti u vezi privatizacije.....	24
6. Portfelj IRF-a na dan 31.12.2013. godine	26
7. Investicione nekretnine	30
8. Aktivnosti iz domena pristupa informacijama i javnih nabavki	31
9. Rezultati rada IT službe.....	31
10. Društveno odgovorno poslovanje IRF-a.....	32
11. Saradnja sa međunarodnim institucijama	33

1. Pismo Uprave fonda

Poštovani,

U tekstu koji slijedi nastojali smo predstaviti aktivnosti Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D. u 2013. godini. Investiciono-razvojni fond Crne Gore A.D. i u skladu sa Ekonomskom politikom Vlade Crne Gore, nastavlja da uspješno realizuje planirane aktivnosti u cilju podsticanja i ubrzavanja privrednog razvoja Crne Gore.

Angažovanjem značajnih sopstvenih sredstava, u 2013. godini stvorene su pretpostavke za povećanje obima i asortimana finansijskih usluga koje IRF nudi na finansijskom tržištu. Nove kreditne linije u vidu direktnih kreditnih aranžmana ili aranžmana u saradnji sa poslovnim bankama, rezultat su osluškivanja potreba tržišta, odnosno nastojanja i timskog rada na rješavanju pitanja od važnosti za klijente kako bi isti premostili prepreke sa kojima se suočavaju u redovnom poslovanju.

Nastavak saradnje sa EIB-om, koja je omogućila je IRF-u veći finansijski potencijal za kreditiranje klijenata, a investitorima ostvarenje finansijske prednosti u vidu niže kamatne stope za 0,5%, značajan je segment poslovanja IRF-a. Povučene su dvije tranše kredita u ukupnom iznosu od skoro 15 mil €. Očekujemo da će se do kraja prvog kvartala naredne godine stvoriti pretpostavke za povlačenje i treće tranše u iznosu od skoro 10 mil€. Ove aktivnosti su još jedan pokazatelj da je IRF institucija koja se profilisala kao pouzdan partner ne samo u domaćim, već i u međunarodnim okvirima.

Planovi IRF-a za naredni period obuhvataju aktivnosti na proširenju obima i sadržaja finansijskih usluga, kao i nastavak saradnje sa domaćim i inostranim partnerima, a sve u cilju kako daljeg razvoja institucije, tako i ekonomskog ambijenta u cjelini.

Predsjednik OD

Dr Zoran Vukčević

Izvršni direktor

Predrag Poček

2. Strateški dokumenti na kojima se zasniva poslovanje fonda

Poslovanje Investiciono-razvojnog fonda regulisano je Zakonom o Investiciono-razvojnem fondu Crne Gore („Sl. List Crne Gore br. 88“ od 31.12.2009. godine). U skladu sa pomenutim Zakonom, osnov za poslovanje Investiciono-razvojnog fonda u 2013. godini činila su tri strateška dokumenta:

- Srednjoročni program rada,
- Godišnji plan rada za 2013. godinu,
- Finansijski plan za 2013. godinu.

Srednjoročnim programom rada bliže se određuju pravci djelovanja IRF-a za period od četiri godine u pogledu podrške MSP i preduzetništvu u Crnoj Gori. U tom smislu, ovim dokumentom formulisani su planovi na sljedećim poljima: razvoj finansijskih proizvoda, upravljanje portfoliom HOV, razvoj ljudskih resursa, strategija upravljanja rizicima, marketing strategija, saradnja sa međunarodnim institucijama i društveno odgovorno poslovanje.

Očekuje se da će se realizacijom planiranih aktivnosti u narednom periodu postići sljedeći ciljevi: viši stepen privrednog razvoja, ublažavanje efekata ekonomsko-finansijske krize, veći nivo kreditne aktivnosti bankarskog sektora, uravnotežen regionalni razvoj, veći broj preduzeća i preduzetnika, veći broj zaposlenih lica i uopšte poboljšanje finansijskih i nefinansijskih performansi preduzetnika i malih i srednjih preduzeća.

Godišnji plan rada za 2013. godinu predstavlja operacionalizaciju Srednjoročnog programa rada za 2013. godinu i njime su definisani pravci djelovanja u 2013. godini. Godišnjim planom rada se bliže definišu nosioci pojedinih aktivnosti u cilju efikasnog postizanja misije IRF-a.

Za realizaciju planiranih aktivnosti neophodan je finansijski potencijal, te u tom smislu **Finansijski plan za 2013. godinu** predstavlja dokument u kojem je predstavljeno projektovanje operativnog poslovnog rezultata i kapitalnih ulaganja IRF-a za 2013.godinu.

Pored prethodno pomenutih dokumenata, osnov za djelovanje IRF-a u pravcu ostvarenja ciljeva u 2013. godini predstavlja i dokument *Finansijska podrška IRF-a u 2013. godinu*, kojim su definišu instrumenti finansijske podrške sa konkretnim uslovima i potencijalnim korisnicima.

3. Finansijski proizvodi IRF-a u 2013. godini

IRF je tokom 2013.godine nastupio na crnogorskom tržištu sa finansijskim proizvodima u vidu kredita, garancija i faktoring finansiranja.

4.1 Kreditna ponuda u 2013. godini i opšti uslovi kreditiranja

Polazeći od finansijskog potencijala za 2013.godinu IRF je potencijalnim klijentima ponudio investicione kredite i kredite za trajna obrtna sredstva.

Za kreditnu podršku IRF-a mogli su aplicirati preduzetnici, poljoprivrednici, novo-osnovana preduzeća i preduzeća koja već posluju. Povoljniji uslovi finansiranja bili su dostupni posebnim ciljnim grupama, *žene u biznisu i mladi u biznisu*, a nije izostala ni već ustaljena kreditna podrška poljoprivrednicima u sklopu projekta *MIDAS grantovi*, koju IRF već dvije godine uspješno realizuje u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Kreditna podrška IRF-a u 2013.godini odnosila se i na finansiranje infastruktturnih i ekoloških projekata, u sklopu koje su kreditno podržana javna i privatna preduzeća i jedinice lokalne uprave.

Tokom 2013.godine bile su aktuelne i posebne kreditne linije u skladu sa preporukama Vlade CG i to:

- ✓ Kreditna linija za refinansiranje tekućih kreditnih zaduženja privrednika u sektoru proizvodnje i turizma i ugostiteljstva (realizovane isključivo posredstvom poslovnih banaka);
- ✓ Kreditne linije za finansiranje otkupa tržišnih viškova jagjadi.

Kreditni su se, kao i do sada, realizovali na dva načina: posredstvom i uz garancije poslovnih banaka i direktnim kreditnim aranžmanima.

Kreditna podrška **posredstvom i uz učešće poslovnih banaka** realizovana je sa svim bankama u Crnoj Gori koje su iskazale interes i spremnost da učestvuju u ovom projektu. Riječ je o kreditnom aranžmanu gdje Banke garantuju Fondu povraćaj sredstava, u cjelosti ili djelimično, po svakom kreditnom aranžmanu pojedinačno, a koriste izvore sredstava IRF-a za realizaciju kredita.

Kreditna podrška **direktnim kreditnim aranžmanom IRF-a** i krajnjeg korisnika kredita, ostvarivala se poštujući definisane kriterijume iz Kreditne politike IRF-a, analizom održivosti biznis ideje i adekvatnosti kreditnog obezbjeđenja.

Svi realizovani krediti IRF-a, bez obzira na način realizacije, bili su dominantno dugoročnog i manjim dijelom kratkoročnog karaktera.

Dugoročni krediti odobravani su sa rokom otplate do 10 godina, uključujući grejs period do 2 godine i kamatnu stopu od 4,5% do 6,5% godišnje. Ugovorena kamatna stopa bila je za 0,5% niža ukoliko je kredit realizovan iz sredstava Evropske Investicione Banke (EIB). Dugoročni krediti odnosili su se na investicione projekte kojima su se finansirala ulaganja u stalnu imovinu preduzeća minimum 80% odobrenih kreditnih sredstava, i obrtnu imovinu maksimum 20% odobrenih kreditnih sredstava, kao i na projekte kojima su se 100% finansirala trajna obrtna sredstva.

Maksimalan iznos kredita IRF-a iznosio je 1.000.000€ za finansiranje investicionih ulaganja, odnosno 500.000€ za finansiranje ulaganja u trajna obrtna sredstva.

Za sve dugoročne investicione projekte koji se realizuju u sjevernom regionu Crne Gore i u manje razvijenim gradovima (Cetinje i Ulcinj) i projekte koji investicijom zapošljavaju 5 ili više novih lica, IRF CG je odobravao posebne stimulacije u pogledu sniženja kamatne stope za 1%. Takođe, posebne stimulacije u vidu smanjenja kamatne stope za 1,5% odobravane su privrednim subjektima koji su kao sredstvo obezbjeđenja dostavljali bankarsku garanciju. Pomenute stimulacije mogle su se koristiti samo po jednom od navedenih osnova.

Kratkoročni krediti tokom 2013.godine odnosili su se samo na posebnu *Kreditnu liniju za finansiranje otkupa tržišnih viškova jagjadi* o kojoj će više biti riječi u narednom tekstu.

Fond je svojom kreditnom podrškom nastojao da podrži projekte iz oblasti proizvodnje, poljoprivrede i proizvodnje hrane, turizma i ugostiteljstva i usluga.

4.2 Postignuti rezultati kreditiranja u 2013. godini

Potpisivanjem Ugovora o kreditnom aranžmanu sa Evropskom Investicionom Bankom tokom 2012.godine u ukupnom iznosu od 50 mil€, obezbijeden je veći kreditni potencijal IRF-a, koji je tokom 2013.godine iskorišćen u svrhu finansiranja i jačanja mikro, malog i srednjeg biznisa. Sama odluka Evropske Investicione Banke da kreditno podrži IRF predstavlja potvrdu uspješnosti Vlade Crne Gore i Investiciono-razvojnog fonda u obezbjeđivanju preduslova i stvaranju povoljne ekonomske klime za nesmetan i brz rast i razvoj malog i srednjeg biznisa.

Polazeći od ovakvih pretpostavki Finansijski plan za 2013.godinu predvidio je kreditni potencijal IRF-a u ukupnom iznosu od **25 mil€**.

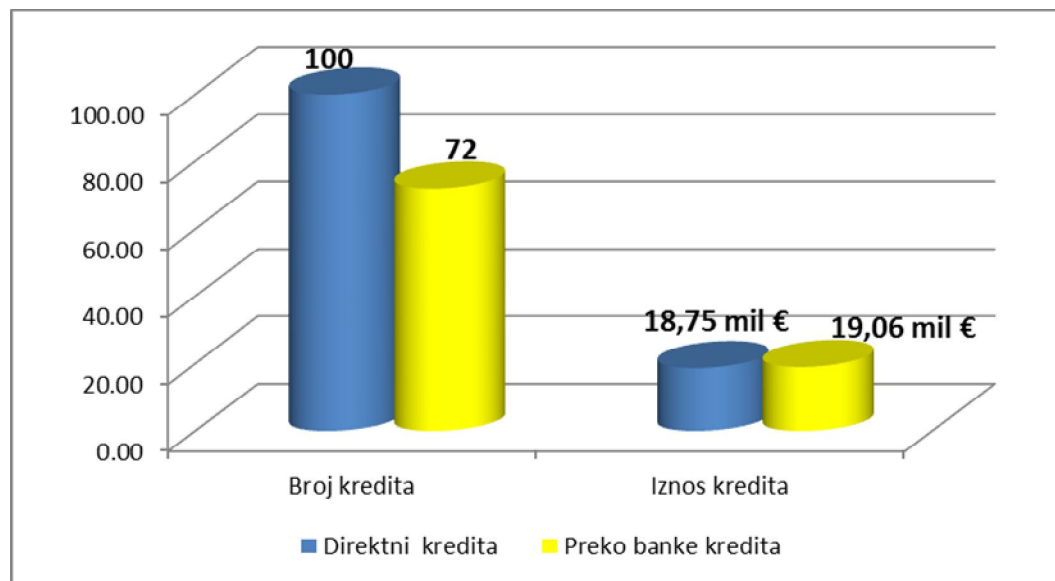
Odbor Direktora IRF-a je u toku 2013. godine usvojio Odluke o odobrenju ukupno **172 projekta** malih i srednjih preduzeća, preduzetnika i poljoprivrednih proizvođača. Ukupna sredstva IRF-a odobrena u ove svrhe iznose **37,81mil€**.

U ukupnoj strukturi odobrenih projekata dominiraju projekti odobreni direktnim kreditnim aranžmanima IRF-a. Naime, od **172** odobrena kredita, njih **100** je realizovano direktnim kreditnim aranžmanima, sa sredstvima IRF-a u iznosu od **18,75mil€**, odnosno preostalih **72** projekta realizovano je posredstvom i uz garancije poslovnih banaka, sa sredstvima IRF-a od **19,06 mil€**.

Od ukupno 37,81mil€ opredijeljenih sredstava IRF-a u 2013. godini, za 21 mil€ obezbijedeno je finansiranje iz sredstava EIB-a.

Dakle, kreditna aktivnost IRF-a tokom 2013 godine premašila je planirano, te su ukupno odobrena sredstva IRF-a u 2013.godinu veća za 12,81 mil€ u odnosu na predviđeni kreditni potencijal. Ako se posmatraju uporedni podaci iz 2012.godine zaključuje se da je u 2013.godini odobreno 26 kredita više nego u 2012.godini, ali je prosječno odobreni kredit u 2012.godini iznosio oko 105.000€, dok je prosječno odobreni kredit u 2013.godini bio više nego duplo veći, oko 220.000€.

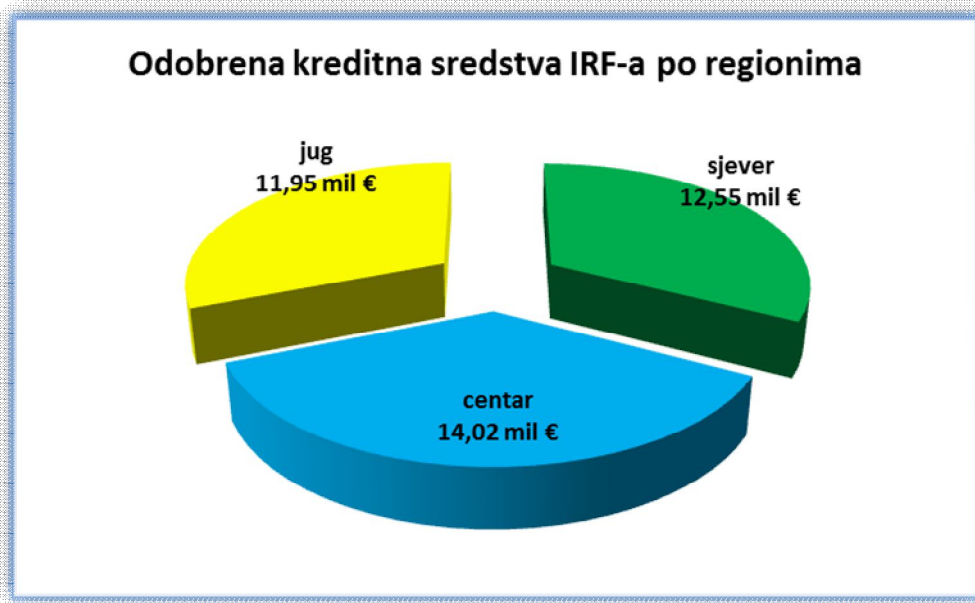
U nastavku slijedi dijagramski prikaz odobrenih kredita.

Grafik br. 1: Struktura i učešće IRF-a u odobrenim kreditima

Nastojeći da kreditnom podrškom da svoj doprinos realizovanju ciljeva Strategije regionalnog razvoja, a imajući u vidu restriktivnu kreditnu politiku bankarskog sektora, od ukupnog broja odobrenih kredita **32.60%** odobrenih sredstava ili **55 projekata** realizovano je u opštinama **sjevernog regiona**,

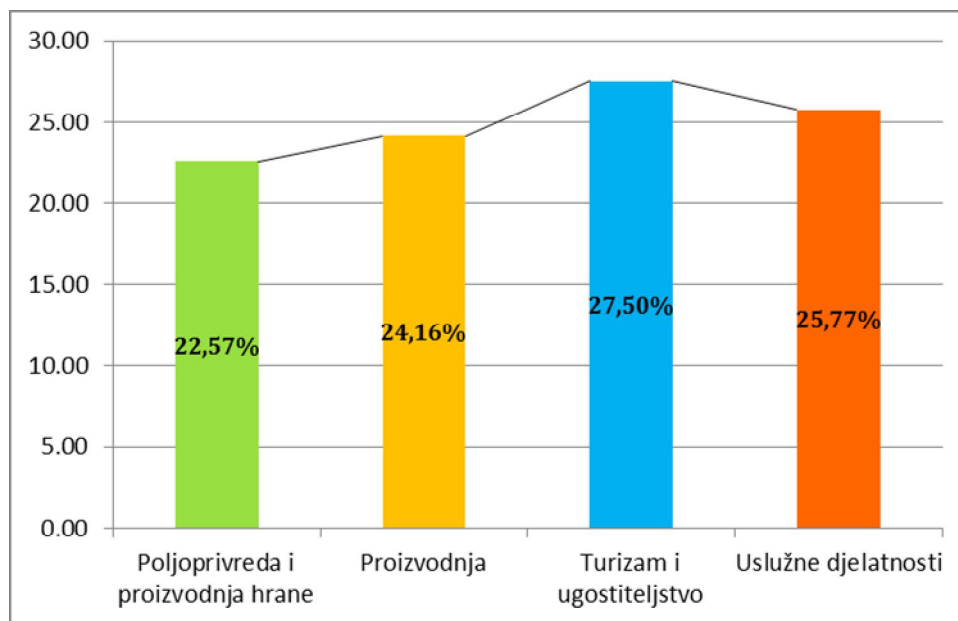
36,38% odobrenih sredstava ili **82 projekta** realizovano je u opštinama **centralnog regiona**, dok je **31,02%** odobrenih sredstava ili **35 projekata** realizovano u opštinama **južnog regiona Crne Gore**.

Grafik br. 2: Odobrena kreditna sredstva IRF-a po regionima

Kako su tokom 2013.godine stimulatívni uslovi finansiranja bili važeći ne samo za sjeverni region već i za opštine Ulcinj i Cetinje (kao manje razvijene opštine), to je od ukupno odobrenih kreditnih sredstava sredstva IRF-a (37,81 mil€) za sjeverni region, Cetinje i Ulcinj izdvojeno 15,82 mil€.

Na sljedećem grafikonu prikazana je struktura odobrenih kredita po djelatnostima. Navedeni grafikon ukazuje na podatak da su sredstva IRF-a prilično ravnomjerno raspoređena po djelatnostima u okviru kojih su odobravani.

Grafik br. 3: Struktura odobrenih kredita po djelatnostima

4.3 Direktno kreditiranje – ostvareni rezultati kreditiranja

Sredstva IRF-a usmjerena na direktnu kreditnu podršku odnose se na **100 kreditiranih projekata** ukupne vrijednosti **18,75mil €**.

U narednom pregledu dat je osvrt na efekte kreditiranja u okviru posebnih kreditnih linija koje su uspostavljene i bile važeće samo u 2013.godini, kao i kreditne linije namijenjene za posebne ciljne grupe.

4.3.1 Kreditne linije za finansiranje otkupa tržišnih viškova jagnjadi

Pomenuta kreditna linija realizovana je u saradnji IRF-a sa Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvom rada i socijalnog staranja, Fondom PIO, a shodno preporukama i u saradnji sa Vladom Crne Gore.

Na ovaj način inistitucije učesnici u ovom projektu obezbijedili su podršku i finansiranje otkupa jagnjadi od poljoprivrednih proizvođača za potrebe udruženja penzionera Crne Gore (prodaja jagnječeg mesa penzionerima na rate).

Naime, proteklih godina otkup su finansirale poslovne banke sa relativno visokim kamatnim stopama na date kredite, što je značajno opterećivalo kako preduzeća prerađivače tako i Ministarstvo poljoprivrede, na način što su ovi subjekti srazmjerno snosili troškove kamata.

Zbog značaja cjelokupnih aktivnosti, kako za podršku poljoprivrednim proizvođačima tako i za penzionersku populaciju IRF je podržao ovu aktivnost kroz jednokratni posao u vidu kratkoročnog kreditnog aranžmana, u kojima su ugovorne strane bila prerađivačka preduzeća MI Goranović DOO Nikšić, Meso-promet DOO Bijelo Polje i Gradina DOO Rožaje.

Prerađivačka preduzeća bila su u obavezi da IRF-u izvrše povraćaj cjelokupne glavnice kredita sa pripadajućom kamatom. Sa druge strane izvori povraćaja kreditnih sredstava za navedena preduzeća predstavljaju: mjesečni odbici od penzionih primanja koje sprovodi Fond PIO; 50% iznosa ugovorne kamate koju solidarno snose i plaćaju Ministarstvo poljoprivrede i Fond PIO.

Ukupna kreditna sredstva IRF-a koja su plasirana u ove svrhe iznose **2 mil€**. Kreditna sredstva IRF-a su krajnjim korisnicima odobravana uz kamatnu stopu od 3% godišnje, grejs periodom od 2 mjeseca i rokom otplate kredita od 8 mjeseci.

Na osnovu dostavljenih podataka otkupljivača, MI Goranović DOO Nikšić, Meso-promet DOO Bijelo Polje i Gradina DOO Rožaje, kreditna podrška IRF-a u realizaciji otkupa jagnjadi rezultirala je otkupom **19.507 grla** od **706 poljoprivrednika** sa sjevera Crne Gore.

4.3.2 Direktna kreditna ponuda za posebne ciljne grupe korisnika kredita

Direktnom kreditnom ponudom u 2013. godini nastojale su se podržati i posebne ciljne grupe korisnika kredita. U pitanju su investitori koji imaju manju mogućnost ostvarenja prava na kreditnu podršku komercijalnih banaka, kako iz razloga što njihovi projekti nijesu fleksibilni na visoke troškove bankarskih uslova kreditiranja, tako i iz razloga što ovi investitori nemaju kreditni i finansijski rejting koji bi ih dodatno preporučio za finansiranje.

IRF svoju razvojnu ulogu upravo pokazuje kreditnim učešćem u realizovanju, između ostalih, i ovakvih projekata, a putem sljedećih kreditnih linija:

1. Kreditna linija za žene kao nosioce investicija;
2. Kreditna linija za mlade u biznisu (od 21-35 godina);
3. Kreditna linija za poljoprivredne proizvođače - MIDAS grantovi.

1. Kreditna linija za žene kao nosioce investicija

Uvažavajući važnost pojedinih ciljnih grupa i njihov položaj u crnogorskom društvu, počev od marta 2011. godine startovala je kreditna linija za finansiranje projekata čiji su isključivi nosioci pripadnice ženske populacije. Pod nosiocem investicije se podrazumijevalo da pripadnice ženske populacije u potpunosti rukovode poslovanjem preduzeća, a ako su to u pitanju preduzetnice ili registrovani poljoprivredni proizvođači, da u potpunosti vode projekat za koji su i aplicirali kod IRF-a.

IRF je u 2013. godini, po važećim uslovima za ovu kreditnu liniju (grejs period do 2 godine, rok otplate do 6 godina, kamatna stopa 4,5% na godišnjem nivou), kreditno podržao **8 projekata** u iznosu od **259.774,20 €**.

U strukturi odobrenih kredita dominiraju projekti iz sljedećih djelatnosti:

- Usluge - 3 projekta ili 110.000€ odobrenih kreditnih sredstava;
- Proizvodne djelatnosti - 2 projekta ili 58.000€ odobrenih kreditnih sredstava;
- Proizvodnja hrane - 3 projekta ili 91.774,20 odobrenih kreditnih sredstava.

2. Kreditna linija za mlade u biznisu (od 21-35 godina)

Kreditna ponuda IRF-a u 2013. godini odnosila se i na **kreditnu podršku mladih u biznisu (od 21 do 35 godina)**, sa ciljem da se podrže obrazovani i nezaposleni mladi ljudi koji žele da pokrenu sopstveni biznis.

Pravo na kreditnu podršku shodno ovoj kreditnoj liniji ostvarilo je **5 investitora**, a ukupna sredstva IRF-a kojim su isti projekti finansirani iznose **152.000€**. Finansirani projekti odnose se na usluge i proizvodnju hrane.

3. Kreditna linija za poljoprivredne proizvođače - MIDAS grantovi

Tokom 2013. godine IRF je nastavio započetu saradnju sa Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja u okviru **MIDAS projekta**, a koja datira od 2011.godine. Riječ je o projektu čija namjena je pružanje bespovratne podrške investicijama u registrovana poljoprivredna gazdinstva u cilju uvođenja i implementacije mjera ruralnog razvoja, povećanja konkurentnosti na tržištu poljoprivrednih proizvoda, uvođenja i jačanja evropskih standarda hrane.

Obzirom da se podrška realizuje kreditnim i bespovratnim (grant) sredstvima Svjetske banke (SB), namijenjenim za Reformu i jačanje crnogorske poljoprivrede (MIDAS projekat), stoga su sve procedure nabavki i kriterijumi podobnosti investicija usaglašeni prethodno sa kriterijumima Svjetske Banke.

Uvažavajući značaj ovog projekta za cjelokupnu crnogorsku ekonomiju, a posebno u tekućem recesijskom periodu, IRF je u okviru svoje kreditne podrške implementirao model direktnog kreditiranja projekata mikro, malih i srednjih preduzeća kao i preduzetnika i registrovanih poljoprivrednih proizvođača shodno projektu MIDAS grantovi.

Shodno ovom modelu kreditne podrške, pravo na istu su mogli ostvariti investitori koji su prethodno sa Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja potpisali *Sporazum o grantu*, a za realizaciju cjelokupne investicije su im, pored sopstvenih izvora, bila neophodna i dodatna sredstva, koja su mogli obezbijediti zaduživanjem kod IRF-a.

Nakon realizacije cjelokupne investicije, i isplate sredstava granta, IRF je posebnim mehanizmom sa Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja regulisao smanjenje kreditnog zaduženja za 50% prema krajnjem korisniku kredita.

U skladu sa ovom kreditnom šemom, i uz sljedeće uslove kreditiranja, grejs period do 2 godine, rok otplate do 8 godina, kamatna stopa od 4,5% godišnje, finansirano je ukupno **34 projekta** registrovanih poljoprivrednih proizvođača, ukupne vrijednosti **562.197,14€**.

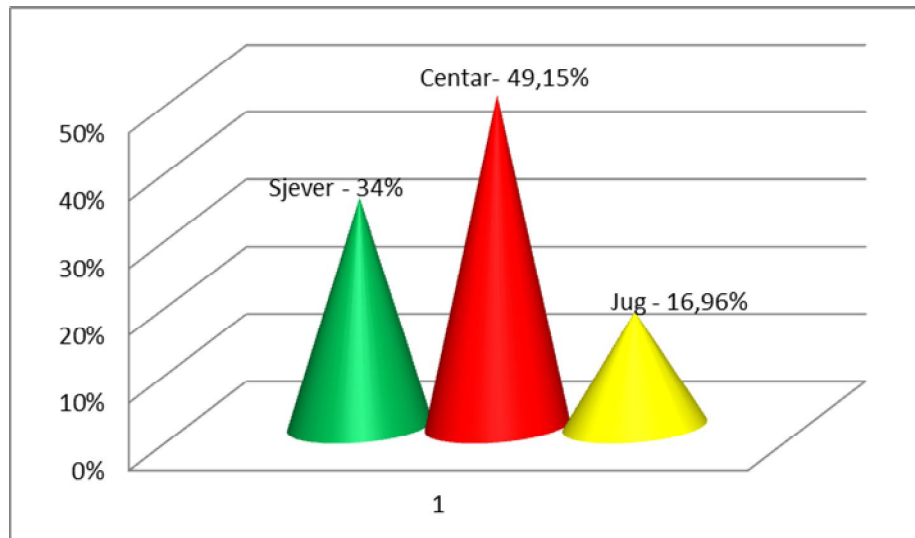
Od ukupnog broja odobrenih kredita, **12 projekata** ili **40,80%** je realizovano u **centralnom regionu Crne Gore**, dok je preostalih **22 projekta** ili **59,20%** realizovano na **sjeveru Crne Gore**.

4.3.3 Podrška IRF-a novo-osnovanim preduzećima – Start up

U cilju ostvarenja prava na kreditnu podršku, početnici u biznisu kao korisnici kredita morali su biti registrovani pravna lica u nadležnom Centralnom Registru Privrednih Subjekata (preduzeća ili preduzetnici).

U skladu sa tim, isti su mogli da apliciraju za kreditnu podršku IRF-a do 30.000 €, ako su bili registrovani kao preduzetnici, odnosno do 50.000 €, ako su bili registrovani kao preduzeća.

Ovakva kreditna podrška IRF-a rezultirala je sa **7 kreditiranih projekata**, i sredstvima IRF-a od **295.000€**. Od ukupnog broja start-up projekata **4 projekata** ili **49,15%** realizovano je u centralnom regionu Crne Gore, **2 projekta** ili **33,90%** na sjeveru Crne Gore, dok je **1 projekat** ili **16,95%** realizovan na jugu Crne Gore.

Grafik br. 4: Broj finansiranih start-up projekata

4.4 Kreditiranje preko banaka – ostvareni rezultati kreditiranja

Sredstva IRF-a usmjerena na kreditnu podršku preko banke odnose se na **72 kreditirana projekta** ukupne vrijednosti **19,06mil€**.

Postignuti rezultati finansiranja ukazuju na značajan rast učešća banaka u ukupnoj sumi odobrenih kredita, koje je sa prosječnih 24% tokom prethodne dvije godine dostiglo čak 50% učešća u ukupno odobrenim kreditima IRF-a u 2013.godini. Naime, banke su kreditnu ponudu IRF-a, imajući u vidu povoljne kamatne stope i druge rokove otplate kredita, ocijenile veoma atraktivnom. Na ovaj način obezbijedile su konkurentne uslove finansiranja kako postojećih tako i novih klijenata.

U narednom pregledu dat je osvrt na efekte kreditiranja u okviru posebne kreditne linija koja je uspostavljena i bila važeća samo u 2013.godini, a realizovana je isključivo shodno ovoj kreditnoj liniji.

4.4.1 Kreditna linija za refinansiranje tekućih kreditnih zaduženja privrednika u sektoru proizvodnje i turizma i ugostiteljstva

Uvažavajući trenutnu situaciju na finansijskom tržištu, a u saradnji sa Vladom Crne Gore, Investiciono-razvojni fond Crne Gore AD je počev od septembra 2013.godine uspostavio posebnu kreditnu liniju za refinansiranje postojećih kreditnih zaduženja privrednika koji posluju u sektoru proizvodnje i turizma i

ugostiteljstva. Naime, loša ponuda dugoročnih sredstava na bankarskom tržištu uslovala je potrebu za formiranjem ove kreditne linije, a sve u cilju finansijske konsolidacije i olakšanog servisiranja postojećih kreditnih zaduženja proizvođača, hotelijera i ugostitelja. IRF je predmetnu kreditnu liniju realizovao isključivo posredstvom i garancije poslovnih banaka.

Na ovaj način se poslovnim bankama omogućilo da refinansiraju tekuće kreditne obaveze klijenata koji posluju u pomenutim sektorima, i tako im obezbijede dugoročnu finansijsku stabilnost.

Kreditna sredstva IRF-a u ove svrhe odobravana su u vrijednosti od 10.000€ do 1.000.000€, sa rokom otplate do 10 godina i mogućnošću korišćenja grejs perioda do 6 mjeseci. Važeća kamatna stopa iznosila je 6,5% odnosno 6% u zavisnosti od izvora finansiranja (sopstvena sredstva ili sredstva EIB-a), od čega poslovna banka uzima 3%.

Ovom kreditnom linijom odobrena su kreditna sredstva za realizaciju **6 projekata** u ukupnom iznosu od **2,5mil€**.

4.5 Finansiranje infrastrukturnih, ekoloških projekata i projekata obnovljivih izvora energije

Kreditna ponuda IRF-a je u 2013. godini predvidjela i finansijsku podršku realizovanju infrastrukturnih, ekoloških i strateških projekata gdje se kao nosioci investicije mogu javiti i jedinice lokalne samouprave, Direkcije javnih radova, privatna i javna preduzeća.

Ovi krediti odobravani su sa rokom otplate do 10 godina, uključujući grejs period do 2 godine i kamatnu stopu od 4,5% do 6% godišnje. Maksimalan iznos kredita iznosio je 5mil€. Ugovorena kamatna stopa bila je za 0,5% niža ukoliko je kredit realizovan iz sredstava Evropske Investicione Banke (EIB).

Od ukupnog broja i iznosa finansiranih projekata u 2013.godini, IRF je shodno ovoj kreditnoj liniji finansirao **5 projekata** ukupne vrijednosti **9,76 mil€**. Krediti su realizovani kako direktnim kreditnim aranžmanima IRF-a tako i kreditnom linijom preko banke.

Ipak, dominiraju **3 projekta** ukupne vrijednosti **9,06 mil€** realizovani direktnim kreditnim aranžmanima IRF-a.

U pitanju su vrijedni projekti iz oblasti sanacije vodovodne mreže, izgradnje mini hidroelektrana, kao i realizacije kapitalnih investicija u jedinicama lokalne samouprave.

Obnovljivi izvori energije

Projekat "Male hidroelektrane" investitora **Hidroenergija Montenegro DOO** iz Berana podržan je direktnim kreditnim aranžmanom IRF-a sa **5mil€**. Kredit je odobren sa ročnošću od 10 godina i kamatnom stopom od 4,5% godišnje.

Preduzeće Hidroenergija Montenegro DOO Berane osnovano je 2007. godine sa ciljem obavljanja poslovne djelatnosti proizvodnje i prodaje električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije, tj. u sopstvenim malim hidroelektranama. Kompanija je putem javnog nadmetanja 2007. godine, na tenderu, dobila pravo na eksploataciju dva vodotoka po koncesionom modelu u opštini Berane. Jedna mini hidroelektrana je već u potpunosti završena i otpočela je sa proizvodnjom i isporukom električne energije, a u toku je stavljanje u funkciju druge mHE kapaciteta 0,9mW. Ove dvije hidroelektrane investitor je u potpunosti završio iz sopstvenih sredstava. Vrijednost radova i opreme iznosi oko 3,5mil€.

Investitor je projektom za 2014.godinu predvidio završetak još tri mHE ukupne vrijednosti oko 9mil€. U skladu sa tim, kreditnom podrškom IRF-a u iznosu od 5.000.000€ finansirala bi se nabavka opreme za pomenute elektrane (turbine, generatori, cjevovodi i ostala elektrotehnička oprema), dok će investitor iz svojih sredstava finansirati građevinske radove.

Infrastrukturni i ekološki projekti

Javno komunalno preduzeće Vodovod i kanalizacija Podgorica, čiji je osnivač Skupština Opštine Podgorica, podržan je direktnim kreditnim aranžmanom IRF-a sa **3,5mil€**. Kredit je odobren sa ročnošću od 10 godina i kamatnom stopom od 5,5% godišnje.

Namjena kredita je realizacija investicionog projekta izgradnje sistema sekundarne kolektorske mreže i njegovo priključenje na primarnu kanalizacionu mrežu. Sektor privatnih potrošača je veoma loše pokriven sekundarnom kolektorskom mrežom i ovaj procenat iznosi svega 6,6%. Drugi dio predmetne investicije odnosi se na rekonstrukciju dijela vodovodne mreže koja podrazumijeva ugradnju 1019 novih vodovodnih priključaka, zamjenu dotrajala vodovodne instalacije i uvođenje u bazu novih 500 individualnih potrošača.

Pored javnog interesa, investicija je orijentisana na saniranje problema u funkcionisanju sistema vodosnabdijevanja i kao rezultat će imati povećanje efikasnosti i bolju naplatu potraživanja. Naime, najveći problem sa kojima se preduzeće u poslovanju susrijeće odnosi se na velike tehničke gubitke

kao posljedica zastarjele vodovodne mreže i naplata potraživanja u određenim segmentima potrošača.

Trenutni tehnički gubici su visoki i iznose i do 50% u odnosu na ukupne količine potisnute vode. Cilj je da se u narednom periodu, realizacijom ove investicije kao i kontinuiranom izmjenom dotrajalog i održavanjem postojećeg sistema vodosnabdijevanja, gubici svedu na 25% u odnosu na ukupne količine potisnute vode.

Opština Ulcinj, podržana je direktnim kreditnim aranžmanom IRF-a sa **564.400€**. Kredit je odobren sa ročnošću od 10 godina i kamatnom stopom od 5,5 % godišnje.

Opština Ulcinj je u 2012 godini obezbijedila saglasnost Vlade CG da može kreditno da se zaduži u cilju finansiranja kapitalnih investicija na teritoriji te Opštine u ukupnom iznosu od 1,4 mil€.

IRF je u 2012.godini odobrio kredit Opštini Ulcinj u iznosu od 835.600€ za finansiranje započetih kapitalnih investicija u toj Opštini, dok je odobreni kredit iz 2013.godine realizacija drugog dijela kredita za koji je obezbijedena saglasnost Vlade CG u ukupnom iznosu od 1,4 mil€.

Odobrenim kreditnim sredstvima IRF-a planira se izvršiti rekonstrukcija ulica u Opštini Ulcinj, instalirati javna rasvjeta, urediti parking prostori i sl.

4.6 Garancije

Aktivnosti IRF-a u ovom segmentu realizovale su se izdavanjem Garancija poslovnim bankama, a u saradnji sa Vladom Crne Gore.

Na osnovu gore navedenog IRF je u 2013.godini odobrio Garancije za **3 preduzeća** ukupne vrijednosti od **2,9 mil€**. U pitanju su sljedeća preduzeća: Barska Plovidba AD Bar - 900.000€, Montavar Metalac DOO Nikšić- 1.500.000€ i Vektra Nord DOO Podgorica- 500.000€.

Odobrena garancija Barskoj plovidbi AD Bar

Kompanija Barska plovidba AD Bar je zaključila ugovor o kreditu sa kineskom EXIM bankom na iznos od 46.400.000USD uz garanciju Vlade Crne Gore. Namjena kredita je nabavka dva broda. Realizacijom predmetnog kredita i nabavkom novih brodova preduzeće u potpunosti mijenja poslovnu djelatnost sa postojećeg lokalnog putničkog i teretnog saobraćaja na teretni preko-okeanski saobraćaj. U skladu sa ugovorom o izgradnji i isporuci novih brodova, isti bi trebalo da budu operativni u prvoj polovini 2014.godine. Sprovedenje ugovora sa Exim bankom podrazumijeva ispunjenje određenih preduslova kao što je formalno izdavanje državne garancije, plaćanja raznih troškova i provizija. Ova plaćanja

procijenjena su na 900.000€. Usljed nemogućnosti da ove obaveze preduzeće izmiri iz redovnog tekućeg poslovanja, IRF je u saradnji sa Vladom Crne Gore odobrio Garanciju Barskoj plovibi AD u iznosu od 900.000€ u cilju kreditnog zaduženja kod izabrane poslovne banke u Crnoj Gori

Odobrena garancija Montavar Metalac DOO Nikšić

Montavar metalac DOO iz Nikšića osnovano je 2004. godine kupovinom imovine stečajnog dužnika IMO Metalac AD od strane Montavar metalna nova DOO iz Maribora. Od osnivanja se bavi proizvodnjom teških čeličnih konstrukcija, industrijskih mašina, hidro-opreme i posuda pod pritiskom.

Nakon sedmogodišnjeg uspješnog djelovanja i stabilnog pozicioniranja na evropskom tržištu Montavar metalac DOO suočio se sa krizom likvidnosti. Naime, krajem 2011. godine, ovom preduzeću je otkazana poslovna saradnja od strane NLB Montenegro banke AD Podgorica i onemogućeno emitovanje bankarskih garancija neophodnih u poslovnim odnosima na ciljnom tržištu. Tim činom Montavar metalac DOO je primoran da poslovnu saradnju sa lojalim kupcima održi odustajanjem od ustaljene naplate avansa po zaključenim prodajnim ugovorima. Jedini mogući izvor finansiranja proizvodnje, od tog trenutka, bio je angažman kratkoročnih kreditnih sredstava. Tokom 2012. godine ozbiljno je narušena finansijska ravnoteža i ugroženo rentabilno poslovanje firme.

Nakon detaljne analize sačinjene od strane internih stručnih službi i konsultacija sa resornim ministarstvom, donešena je odluka o apliciranju za dodjelu Državne pomoći za restrukturiranje, u skladu sa predmetnom Uredbom Vlade Crne Gore i to za:

- Izdavanje garancije Vlade Crne Gore za restrukturiranje obaveza preduzeća u iznosu od 1.5mil€.
- Odlaganje naplate zaostalih poreza i doprinosa na zarade u iznosu od 377.464,23€.

Shodno prethodnom IRF je na Odboru Direktora od 31.05.2013.godine, usvojio Oduku o odobrenju Garancije Montavar Metalcu DOO za kreditno zaduženje u iznosu od 1,5 mil€.

Obzirom da je Montavar Metalac DOO kasnio po odobrenom kreditu više od 60 dana, to je Banka dana 26.11.2013.godine dostavila IRF-u Poziv za plaćanje po osnovu Garancije za obaveze Montavar Metalca DOO po gore navedenom kreditu. U skladu sa pomenutim pozivom, IRF je dana 05.12.2013.godine **isplatio Banci cjelokupan garantovani iznos u vrijednosti od 1,5 mil €.**

Odobrena garancija - Vektra Nord DOO Kolašin

Odbor direktora IRF-a je u saradnji sa Vladom Crne Gore usvojio Odluku o izdavanju Garancije za preduzeće Vektra Nord DOO Kolašin u iznosu od 500.000€.

U pitanju je Garancija za kratkoročno kreditno zaduženje (rok dospijeća 31.07.2014.godine) preduzeća Vektra Nord DOO Kolašin kod Banke za potrebe isplate plata zaposlenima koji pripadaju prvom isplatnom redu u kompaniji Vektra Jakić DOO u stečaju, a u cilju stvaranja uslova za pokretanje proizvodnog ciklusa u kompaniji Vektra Jakić DOO u stečaju.

4.7 Kontrola namjenske upotrebe sredstava

Namjenska upotreba sredstava kredita od strane krajnjih korisnika u realizaciji projekata finansiranih podrškom IRF-a jedan je od imperativa kreditne politike IRF-a. Naime, korisnici kredita odobrenih od strane IRF-a dužni su utrošiti sredstva kredita u skladu sa namjenom za koju su odobreni u skladu sa kreditnim linijama kojima su definisani uslovi kreditne podrške.

Kontrolu namjenske upotrebe sredstava u okviru IRF CG vrši referent za kontrolu finansijskih plasmana. Osnov za njegov rad predstavlja Uputstvo o načinu realizacije i vršenju kontrole korišćenja kreditnih sredstava IRF-a, kojim se bliže uređuje način realizacije odobrenih kreditnih aranžmana, kao i postupak vršenja kontrole korišćenja sredstava kredita. Kontrola obuhvata i provjeru broja zaposlenih prije i nakon realizacije investicije. Zapošljavanje dodatnog broja zaposlenih zavisi od potreba i mogućnosti investitora, a investitori koji realizacijom investicije finansirane kroz kreditnu podršku IRF-a zaposle preko 5 zaposlenih imaju pravo na stimulaciju u vidu refundacije kamate u visini od 1% za proteklu godinu.

U prethodnoj godini Odbor direktora Fonda je razmatrao dva Izvještaja o kontroli namjenske upotrebe odobrenih kreditnih sredstava Fonda. Za sve kredite kod kojih je utvrđena nenamjenska upotreba preduzete su ugovorom predviđene mjere.

Menadžment Fonda je prepoznao važnost kontrolne funkcije kada je u pitanju namjenska upotreba sredstava. Posebna pažnja u prethodnom periodu posvetila se izgradnji sistema internih kontrola kao preventivnog nadzora, s ciljem otklanjanja svih potencijalnih grešaka i nepravilnosti.

U namjeri da eliminiše mogućnost nenamjenske upotrebe kredita, a vodeći se načinom funkcionisanja sličnih institucija u okruženju, Investiciono- razvojni fond je u prethodnom periodu usvojio proceduru realizacije odobrenih kredita čiji je cilj svođenje nenamjenskog trošenja kreditnih sredstava na najmanju moguću mjeru, čime su stvorene pretpostavke da korisnici kredita sredstva troše namjenski, u skladu sa Investicionim programom i odredbama Ugovora.

4.8 Faktoring

Investiciono-razvojni fond CG je u aprilu 2011. godine počeo sa obavljanjem faktoring poslova kao dodatnim vidom finansijske podrške preduzećima u Crnoj Gori. U 2012. godini nastavljeno je usavršavanje procedura i proširenje ponude, da bi u 2013. godini obim otkupljenih potraživanja značajno porastao u odnosu na prethodne godine. Pored domaćih proizvođača, korištenje faktoring finansiranja omogućeno je i preduzećima iz oblasti trgovine i usluga, čime se značajno povećao obim prometa i prihod po ovom osnovu, kao i broj zainteresovanih preduzeća kojima je bila potrebna pomoć za jačanje tekuće likvidnosti.

Predmet faktoringa prema Opštim uslovima za obavljanje faktoring poslova u Crnoj Gori su postojeća i buduća potraživanja komitenta na osnovu isporučene robe ili izvršenih usluga kupcu, ustupljena faktoru do visine limita ustupanja, u periodu važenja Ugovora o faktoringu. Neophodno je postizanje saglasnosti komitenta i faktora da faktor ima pravo da potraživanja koja preuzme od komitenta, po Ugovoru o faktoringu, ustupi drugom licu kao narednom faktoru (sukcesivni faktor) ili da ista u nekoj drugoj formi ustupi drugom licu.

Polazeći od okvirnih uslova i modela definisanih Godišnjim planom rada IRFCG u toku 2013. godine, faktoring kao finansijsku uslugu smo pružali po sljedećim uslovima: otkupljivali smo potraživanja od privrednih društava i državnih preduzeća u visini od 80 do 100% avansnih uplata, uz kamatnu stopu od 4,75 do 7% na period od 120 dana za privredna društva do 365 dana za potraživanja od države i državnih ustanova uz faktoring naknadu od 0.85 do 1%;

Prednosti u finansiranju otkupa potraživanja imali su ugovori kod kojih je predmet aranžmana roba domaćeg porijekla, izvoz domaćih proizvoda i usluga, kao i otkup potraživanja koja preduzeća imaju od države Crne Gore. Klijentima su određivani limiti shodno odlukama Odbora direktora IRF-a, i finansijskom potencijalu preduzeća čija se potraživanja otkupljuju.

Primjena odgovarajućih modela definisanih faktoring aranžmanom zavisila je od procjene rizika transakcije po IRF, kao i boniteta kako komitenta tako i dužnika. Rizik kod faktoring finansiranja je značajno manji nego kod drugih instrumenta finansiranja zbog njegove ročnosti, ali i višestruko pruženih garancija.

Izloženost prema svkom od komitenata je, svakako, nešto što se detaljno analizira i dubinski provjerava standardnim metodama bankarskog poslovanja u kombinaciji sa stalnim kontaktom i praćenjem rada klijenata i dužnika. Izloženost i rizik od gubitka prihoda može se posmatrati sa aspekta dužnika i povjerioca, dostavljenih sredstava obezbjeđenja, kvaliteta otkupljenih proizvoda ili usluga i slično.

Ukupno **angažovana** sredstva na dan 31.12.2013.godine iznosila su **9.83 mil €** (u 2012.godini 5,39 mil €) dok je **stvarna izloženost** prema klijentima iznosila **8.85 mil € (4.68mil €** u 2012.godini).

Ovi iznosi su veoma (dnevno) promjenljiva kategorija na koju utiče nekoliko faktora, a najviše broj izdatih faktura, rok i valuta plaćanja, redovnost plaćanja, raspored uplata, moguća utuženja radi naplate duga i sl. **Prosječan iznos** angažovanih sredstava tokom 2013.godine kretao se oko **6.0 mil eura** (2012.godine oko 2,6 mil. eura). Stvarna izloženost je izvedena kategorija koja odgovara iznosu datog novca klijentima i kreće se od 80 do 100% traženih sredstava.

Iznos angažovanih sredstava je nivo potencijalnog rizika od gubitka prihoda fonda. On je, takođe, svakodnevno promjenljiva veličina u zavisnosti od rasporeda uplata naših klijenata.

Rezultati faktoring finansiranja u 2013.godini predstavljeni su u sledećoj tabeli:

Domaći otkup potraživanja	11.82 mil €42 %
Otkup inostranih potraživanja	0.7mil € 2%
Otkup državnih obaveza.....	9,70 mil € 34%
Ostali otkup potraživanja.....	5.88 mil €22%

Ukupno otkupljeno potraživanja.....28.10 mil €.....100%

Factoring finansiranje više nije nova usluga u Crnoj Gori i prednosti zbog kojih je našlo široku primjenu na evropskom i svjetskom finansijskom tržištu već duži niz godina, počinju da se pokazuju i na našem tržištu. Interesovanje za ovu vrstu usluge u Crnoj Gori je veliko i stalno raste.

Vodeći se osnovnom misijom Fonda i u cilju davanja veće podrške sektoru malih i srednjih preduzeća, faktoring finansiranje predstavlja dodatni instrument namijenjen pomenutoj ciljnoj grupi koji će im omogućiti bolju dostupnost obrtnim sredstvima i poboljšanje likvidnosti pod vrlo povoljnim uslovima.

U toku 2011.godine ovaj vid finansiranja je odobran samo proizvodnim preduzećima. U 2013.godini baza klijenata je proširena i na veća preduzeća iz oblasti trgovine koja otkupljuju i proizvode domaćih proizvođača, što je uslovalo srazmjerno veći obrt novčanih sredstava Fonda I shodno tome bolje rezultate i zadovoljne Klijente koji svake godine nastavljaju da koriste usluge faktoring finansiranja. Trgovačke kompanije koje smo finansirali, pored distribucije domaćih proizvoda imaju i veliki broj (preko 3.000) zaposlenih radnika, što je jedan od razloga za podršku putem faktoring finansiranja. Drugi razlog je što kroz veoma korektnu saradnju sa njima insistiramo na većoj zastupljenosti domaćih brendova u njihovoj prodaji, što već ima efekta, i na interesantnim ponudama da domaći

proizvođači brendiraju svoje proizvode sa imenom trgovačkih kompanija, gdje bi čitava proizvodnja bila unaprijed otkupljena.

Kako bi ovu finansijsku uslugu učinili atraktivnijom i jeftinijom sa aspekta troškova naših klijenata, u oktobru 2013.godine, donesena i odluka o korigovanju više i niže tarife naknada za korisnike faktoringa. Viša tarifa je smanjena sa 1% na 0.85%, dok je niža tarifa smanjena sa 0.85% na 0.65%, što predstavlja smanjenje postojećih troškova od 15 do 25% za sve klijente.

U drugoj polovini godine započeti su razgovori sa EBRD i konkretizovani detalji oko finansijske podrške Investiciono - razvojnom fondu A.D. za usluge faktoring finansiranja u 2014. godini. Banka je ponudila kreditnu podršku od 10 mil. eur sa vrlo povoljnom kamatnom stopom za intenziviranje faktoring finansiranja i prevazilaženje problema likvidnosti preduzećima kojima je takva podrška neophodna. Pored toga, ponudili su se da daju podršku u izradi odgovarajućeg zakona o faktoringu koji nedostaje u crnogorskom finansijskom zakonodavstvu.

Ono što predstoji u 2014. godini je intenzivna i neposredna komunikacija sa ciljnim grupama, proširenje kako ciljnih grupa, tako i baze potencijalnih korisnika, približavanje istima benefita korišćenja ovog finansijskog instrumenta i poboljšavanje uslova finansiranja kroz smanjenje troškova naknada i kamata.

4. Upravljanje rizicima

Zakonom Investiciono-razvojnog fonda A.D., Fond je dužan rizike u poslovanju svoditi na najmanju mjeru rukovodeći se načelima bankarskog poslovanja, što ima za cilj stvaranje vrijednosti proizvoda Fonda. Efikasan i fleksibilan sistem upravljanja rizicima predstavlja ključ dugoročnog uspjeha i razvoja. Imajući u vidu prethodno, tokom 2013. godine, IRF je poseban akcenat stavio na afirmaciju kulture upravljanja rizicima na svim nivoima, kao načinu za efikasan rast i razvoj svih aspekata poslovanja, kako unutar svake aktivnosti, tako i u cjelokupnom portfelju aktivnosti. Fond u procesu upravljanja rizicima kontinuirano obavlja kontrolu, utvrđivanje, procjenu, mjerenje i nadzor svih rizika kojima je u poslovanju izložen. Način, postupci i učestalost mjerenja i procjene upravljanja rizicima propisani su internim aktima Fonda. Uspostavljanje sistema za upravljanje rizicima predstavlja i zakonsku obavezu Fonda.

Adekvatno upravljanje rizicima podrazumijeva uspostavljanje sistema kojim se:

- Obezbjeduje identifikacija rizika koji proizilaze iz postojećih, kao i rizika koji mogu proizaći iz novih poslovnih proizvoda i usluga;

- Obezbeđuje mjerenje rizika kroz uspostavljanje mehanizama i procedura za tačnu i blagovremenu procjenu rizika;
- Stvara okosnica koja omogućava organizaciji dosledno i kontrolisano odvijanje aktivnosti;
- Poboljšava proces donošenja odluka;
- Povećava transparentnost poslovanja, poboljšava planiranje i određivanje prioriteta kroz sveobuhvatno i strukturirano razumijevanje poslovnih aktivnosti i promjenljivosti prilika;
- Pridonosi efikasnom korišćenju/raspodjeli kapitala i sredstava u organizaciji, smanjujući promjenljivost u manje važnim područjima organizacije;
- Obezbeđuje kontrolisanje rizika, limitiranjem i minimiziranjem rizika.

Zadatak Sektora kontrole i upravljanja rizicima u prethodnoj godini je, između ostalog, bio da dodatno definiše i unaprijedi adekvatan sistem upravljanja rizicima u Fondu na način koji će omogućiti ostvarivanje strateških ciljeva Fonda. Ovo, svakako, podrazumijeva preuzimanje određenog nivoa rizika iz svih oblasti poslovanja Fonda, kroz aktivno praćenje međunarodne bankarske prakse i kreiranje politika, procedura i uputstava, kako bi se uspostavio i održao oprezan, konzistentan i efikasan okvir za upravljanje rizicima koji omogućava održiv razvoj poslovanja Fonda. Svoju funkciju Sektor ostvaruje analizom, procjenom i mjerenjem, kontrolom te davanjem prijedloga i preporuka za adekvatno upravljanje izloženošću kreditnim i nekreditnim rizicima, zatim razvojem politika, procedura i metodologija vezanih za rizike, predlaganjem i praćenjem poštovanja usvojenih limita izloženosti, izvještavanjem Odbora direktora i sl.

Na osnovu Strategije upravljanja rizicima u Fondu, kao krovnog dokumenta kojim su identifikovani osnovni rizici sa kojima se Fond u svom poslovanju suočava i kojima Fond mora i želi adekvatno upravljati, usvojeno je niz akata koji za cilj imaju upravo kreiranje sveobuhvatnog okvira za adekvatno upravljanje rizicima. Takođe, definisane su i praćene odgovornosti organizacionih jedinica na svim nivoima poslovanja u vezi sa adekvatnim upravljanjem rizicima.

Imajući u vidu misiju i ciljeve Fonda, te činjenicu da je razvojna komponenta u poslovanju Fonda primarna u odnosu na komercijalnu, svjesno preuzimanje nešto višeg nivoa kreditnog rizika se podrazumijeva. U ovom kontekstu, uspostavljanje adekvatnog sistema upravljanja kreditnim rizikom je bio prioritet u prethodnoj godini. Na osnovu postojeće Politike upravljanja kreditnim rizikom, kao i Procedure obavljanja kreditno-garantnog posla i upravljanja kreditnim rizikom cilj je bio upravo postavljanje i razvijanje efikasnog sistema za identifikaciju, mjerenje, praćenje i kontrolu kreditnog rizika, kao i da se obezbijedi da Fond raspolaže adekvatnim kapitalom koji je u stanju da apsorbuje preuzeti nivo kreditnog rizika uz adekvatnu kompenzaciju za preuzeti rizik.

Pod **kreditnim rizikom** podrazumijeva se gubitak do kojeg dolazi usljed potpunog ili djelimičnog neispunjenja odnosno nepravovremenog ispunjenja finansijske obaveze po dospijeću od strane klijenta.

U IRF-u se kreditnim rizikom upravlja na portfolio nivou, kao i na pojedinačnom nivou. Na osnovu podataka na portfolio nivou, na mjesečnom nivou se prate promjene u nivou kreditnog rizika kojim je IRF izložen. Na ovaj način u ranoj fazi se dobijaju signali o potencijalnim problemima u pojedinim djelovima portfelja kroz značajnije povećanje iznosa rezervacija, koncentracije rizika u odnosu na određeni parametar i sl., na osnovu čega se u ranim stadijumima nastanka potencijalnog problema preduzimaju adekvatne korektivne mjere.

Na nivou pojedinačnih kreditnih zahtjeva vrši se sveobuhvatna i temeljna procjena rizičnog portfelja svakog dužnika, koja podrazumijeva prikupljanje dovoljno relevantnih informacija o zajmotražiocu. Zavisno od tipa kreditne izloženosti, kao i istorije poslovnih odnosa sa klijentom, faktori koji se obavezno razmatraju u procesu odobravanja plasmana su:

- Namjena plasmana i izvori otplate;
- Trenutni rizični profil zajmotražioca, kolateral i osjetljivost na promjene ekonomskih i tržišnih uslova;
- Kreditna istorija zajmotražioca, trenutna kreditna sposobnost, kao i procjena kreditne sposobnosti u budućnosti na osnovu projekcije budućih gotovinskih tokova u različitim scenarijima;
- Stanje u sektoru privrede u okviru koje zajmotražilac posluje, kao i njegov položaj u sektoru;
- Adekvatnost sredstava obezbjeđenja i analiza utrživosti kolaterala u različitim scenarijima.

Fond, kao jedan od oblika zaštite od kreditnog rizika, koristi razne instrumente ublažavanja kreditnog rizika, kao što su: hipoteke, jemstva, garancije, zaloge i sl. Ipak, saglasnost za ulazak u kreditni odnos u principu dobijaju samo klijenti koji demonstriraju adekvatnu sposobnost servisiranja duga iz primarnih izvora otplate.

Treba napomenuti da se u upravljanju svim rizicima sa kojima je u svom poslovanju suočen, Fond pridržava usaglašenosti poslovanja IRF CG A.D. u domenu upravljanja rizicima sa zakonskom regulativom Centralne Banke Crne Gore koja definiše ovu oblast, a koja je i dala pozitivno mišljenje na sva dokumenta Fonda koja se odnose na upravljanje rizicima u Fondu.

IRF će i u narednom periodu ostati posvećen afirmaciji i jačanju kulture upravljanja rizicima sa kojima se u svom poslovanju suočava, kroz stalnu edukaciju i usavršavanje zaposlenih, dogradnjom sistema upravljanja rizicima, definisanjem politika i procedura za adekvatno upravljanje problematičnim

plasmanima, usvajanjem raznih tehnika za poboljšanje kvaliteta kreditnog portfolija, kao i definisanjem okvira za upravljanje ostalim rizicima kojima je Fond u mnogo manjoj mjeri izložen.

5. Aktivnosti u vezi privatizacije

Aktivnosti u vezi realizacije Plana privatizacije

U okvirima svojih nadležnosti definisanih Zakonom i Statutom, Investiciono-razvojni fond Crne Gore A.D. je u skladu sa Zakonom o privatizaciji privrede, Planom privatizacije i drugim aktima koji uređuju ovu oblast nastavio sa aktivnostima u vezi prodaje akcijskog kapitala iz svog portfelja, odnosno privatizacijom preostalih društava u čijoj akcionarskoj strukturi učestvuje. Planovima privatizacije utvrđuju se osnovni metodi privatizacije u cilju povećanja konkurentnosti i efikasnosti funkcionisanja društava, kao i podsticanja direktnih stranih investicija i razvoja preduzetništva.

Planom privatizacije za 2013. godinu definisani su metodi i načini privatizacije, sa utvrđenim spiskovima društava i procentom akcijskog kapitala za privatizaciju, prilagođeni zahtjevima slobodnog tržišta, i to: javni tender, aukcija, berza i valorizacija društava kroz javno privatno partnerstvo.

Shodno Planu prodaja akcija putem javnog tendera predviđena je u sljedećim društvima iz portfelja IRF-a: Institut "Dr Simo Milošević" ad Igalo, Fabrika elektroda "PIVA" ad Plužine, "Montecargo" ad Podgorica, HTP "Ulcinjaska rivijera" ad Ulcinj. Od navedenih društava Savjet za privatizaciju i kapitalne projekte je nastavio sa provođenjem tendera za prodaju 56,4806% kapitala Instituta "Dr Simo Milošević" AD Igalo izraženog kroz 215.954 akcija ove kompanije, objavljenog dana 02.08.2012. godine. U predviđenom roku dostavljene su dvije ponude, od strane "MK Group" iz Srbije i "Vichy Group" iz Francuske. Savet za privatizaciju i kapitalne projekte je tender za privatizaciju Instituta "Dr Simo Milošević" ad Igalo proglasio neuspjelim jer dostavljene ponude nijesu u skladu sa kriterijumima predviđenim tenderom. Javni tenderi za ostala društva iz Plana nijesu raspisivani.

Putem berze IRF je na prodaju ponudio akcije u sljedećim društvima: HTP "Berane" ad Berane, "Rudnici boksita" ad Nikšić i HTP "Velika Plaža" ad Ulcinj. Kako većina ovih društava ima značajne finansijske i imovinske probleme, kao i zbog pokretanja postupka stečaja to ista nijesu atraktivna za investitore, pa Fond i pored značajnog umanjenja cijena akcija ovih društava, nije ostvario prodaju akcija iz portfelja na berzi u 2013. godini. Predmetne akcije ponuđene su na berzi preko ovlašćenog brokera "Bull&Bear" ad Podgorica.

Aktivnosti u vezi praćenja privatizacionih procesa

Posebna pažnja u oblasti privatizacije posvećena je praćenju i kontroli realizacije zaključenih privatizacionih ugovora, aktivnostima u vezi zaključenja aneksa ugovora o kupopodaji akcija, analizi izvještaja angažovanih revizora u vezi realizacije ugovora o kupoprodaji akcija i drugim privatizacionim aktivnostima.

S tim u vezi, IRF je u koordinaciji sa nadležnim ministarstvima i ostalim prodavcima akcija državnog kapitala pratio realizaciju Ugovora o kupoprodaji akcija: AD "Polimka" Berane, AD "Jekon" Bijelo Polje, AD "Marina" Bar, AD "MMK Standard" Nikšić, UTIP "Crna Gora" AD Podgorica, AD "Jadran" Perast i dr.

Na predlog IRF i ostalih partnera, Savjet za privatizaciju i kapitalne projekte je na sjednici održanoj dana 24.10.2013. godine prihvatio predloženu Informaciju o realizaciji Ugovora o prodaji 76,5163% akcijskog kapitala "Jekon" DD – Bijelo Polje sa predlogom Aneksa br. 3. S tim u vezi donijeti su odgovarajući zaključci, a predmetni Aneks zaključen je dana 3.12.2013. godine uz traženu bankarsku garanciju.

Takođe, Savjet za privatizaciju i kapitalne projekte je na predlog IRF, resornog ministarstva i ostalih prodavaca akcija prihvatio Informaciju o realizaciji Ugovora o kupoprodaji 64,1624% akcijskog kapitala "Polimka" AD - Berane kojom je potvrđeno da je Kupac akcija, "KIPS" doo Podgorica ispunio sve ugovorene obaveze. Shodno zaključcima prodavci akcija su preduzeli i okončali sve potrebne aktivnosti na realizaciji zatvaranja ugovora.

Savjet za privatizaciju i kapitalne projekte je dana 24.10.2013. godine prihvatio Predlog za raskid Ugovora o prodaji akcija "Marina" AD Bar i zadužio prodavce - Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, IRF, Fond PIO i Zavod za zapošljavanje Crne Gore da preduzmu aktivnosti na raskidu Ugovora u skladu sa odredbama Ugovora o prodaji akcija. Predmetne aktivnosti su u potpunosti realizovane a Centralnoj depozitarnoj agenciji (CDA) upućen je zahtjev za prenos vlasništva nad akcijama sa kupca na prodavce. Od strane organa CDA je dana 18.12.2013. godine donesena Odluka kojom je prihvaćen zahtjev prodavaca za preknjižbu (prenos) akcija "Marina" AD Bar, shodno kojoj je kod CDA i formalno izvršen prenos akcija i predmetne akcije vraćene su u vlasništvo prodavaca.

Kako se globalna finansijska kriza kao neminovnost prenijela i na crnogorsku ekonomiju, to je u značajnom dijelu uticalo da IRF tokom pethodne godine nije ostvario priliv sredstava od prodaje akcija, iako je u kordinaciji sa ostalim subjektima uključenim u proces privatizacije preduzimao niz aktivnosti u pravcu privatizacije akcijskog kapitala iz svog portfelja.

6. Portfelj IRF-a na dan 31.12.2013. godine

Portfelj Investiciono razvojnog fonda Crne Gore čine:

- Vlasničke hartije od vrijednosti - akcije koje glase na dio kapitala akcionarskog društva.
- Udjeli u društvima sa ograničenom odgovornošću odnosno javnim preduzećima.
- Dužničke hartije od vrijednosti - obveznice, koje imaoću daju pravo na isplatu vrijednosti na koju glase, kao i druga prava u skladu sa odlukom o emisiji.

AKCIJE/UDJELI

IRF posjeduje kapital u određenom broju akcionarskih društava koji je stečen u postupku transformacije preduzeća u Crnoj Gori, shodno Zakonu o svojinskoj i upravljačkoj transformaciji. Akcije, kao vlasničke hartije od vrijednosti koje glase na dio kapitala akcionarskog društva, čine najznačajniji dio portfelja Fonda. U svom portfelju Fond posjeduje akcije 16 društava koja su registrovana kod Centralne depozitarne agencije. Prema visini učešća Fonda u kapitalu ovih društava, Fond posjeduje do 10% kapitala u 5 društava, od 10% do 30% kapitala u 7 društava i preko 30% kapitala u 4 društva (Tabela 1).

Tabela 1.

Tabela društava iz portfelja IRF-a registrovanih kod CDA				
R.B.	Naziv društva	Broj akcija IRF-a	Nominalna vrijednost akcije	% IRF
1	"Barska plovidba" AD Bar	371,465	4.2806	16.1562
2	"Institut Simo Milosevic" AD Igalo	90,411	154.9369	23.6461
3	"Montepranzo Bokaprodukt" AD Tivat	57,710	22.4457	51.4010
4	HTP "Ulcinjaska rivijera" AD Ulcinj	116,567	39.5005	7.6468
5	"13. jul-Plantaze" AD Podgorica	39,844,589	0.5113	22.2278
6	"Marina" ad Bar	258,283	5.7926	16.9992
7	"Agrotransport" AD Podgorica	16,406	51.1300	44.9246
8	HTP "Berane" AD Berane	41,119	19.3309	15.3544
9	"Ibarmond" AD Rožaje	8,255	5.1129	5.0664

10	"Jugoceanija" AD Kotor	326,048	22.4287	14.3172
11	"Market" AD Podgorica	7,113	7.8400	40.0755
12	"Radoje Dakić" AD Podgorica	2	28.9212	0.0001
13	HTP "Velika Plaža" AD Ulcinj	5,769	22.7241	9.8177
14	"Montecargo"	1,236	5.2285	0.0370
15	Fabrika elektroda "Piva" AD Plužine	147,093	25.5646	42.1864
16	"Crnogoracoop" AD Danilovgrad	54,651	6.6341	10.6294

Fond posjeduje i akcije 15 društava registrovanih kod CDA kod kojih je postupak stečaja u toku, a za ista je karakteristično da iznos prijavljenih obaveza prema povjericima prevazilazi vrijednost stečajne mase (Tabela 2).

Tabela 2.

Tabela društava iz portfelja IRF-a registrovanih kod CDA koja su u postupku stečaja				
R.B.	Naziv društva	Broj akcija IRF-a	Nominalna vrijednost akcije	% IRF
1	"Duvanski kombinat" AD Podgorica	4,239,878	1.3225	28.3458
2	"Opštegrađevinsko Gorica" AD Podgorica	43,106	0.3319	0.1406
3	"El Obod" AD Cetinje	2,810,168	0.5113	8.8583
4	"Maksim" AD Murino	9,675	25.5646	7.3816
5	"Građevinar" AD Pljevlja	90,283	8.2100	39.4297
6	"Preduzeće za izgradnju Podgorice" AD Podgorica	5,693	16.1057	28.7903
7	"Gornji Ibar" AD Rožaje	578,487	19.9404	41.0150
8	ŠP "Rožaje" AD Rožaje	669,600	0.5100	42.0009
9	AD "Šavnik" Šavnik	2,697	31.1888	17.1587
10	DIP "Žabljak" AD Žabljak	915	12.7823	0.6585
11	ŠP "Pljevlja" AD Pljevlja	2,086,530	0.5100	49.0920
12	"Staklenici" AD Podgorica	46,146	3.4086	4.9926

13	"Vunko" AD Bijelo Polje	190,641	25.5646	14.2985
14	"Lovćen" A.D. Podgorica	21,280	40.9000	52.4513
15	"Rudnici boksita" AD Nikšić	524	6.3074	0.0163

Fond posjeduje i akcije 9 društava koja nijesu registrovana kod CDA i od kojih je većina u postupku stečaja i likvidacije, a za ista je takođe karakteristično da iznos prijavljenih obaveza prema povjericima prevazilazi vrijednost stečajne mase. Predmetna društva nijesu izvršila zakonsku obavezu registracije kod CRPS, sem društava "Biteks" ad Biševo i "Mašinopromet – Rezervni djelovi" ad Podgorica (Tabela 3).

Tabela 3.

Tabela društava iz portfelja IRF-a koja nijesu registrovana kod CDA				
R.B.	Naziv društva	Broj akcija IRF-a	Nominalna vrijednost akcije	% IRF
1	"Šumsko gazdinstvo" DD Cetinje	1,678	71.01	36.00
2	"Kolašin" DD Kolašin	541	42.95	39.35
3	"Promet" DD Pljevlja	831	102.26	32.04
4	"Urboprojekt" DD Pljevlja	3,092	23.01	46.20
5	"Matica CTK" DD Podgorica	637	110.26	39.47
6	"Biteks" AD Biševo	5,175	51.13	47.39
7	"Napredak" DD Rožaje	700	21.47	39.55
8	"Mašinopromet - Rezervni djelovi" AD Podgorica	1,095	255.65	36.01
9	"Bojna Njiva" DD Mojkovac	1,739	304.37	39.34

Fond je u ovoj godini kao i u ranijem periodu imao saradnju sa privrednim sudovima i stečajnim organima u dijelu provođenja stečajnog postupka i rješavanja pitanja statusa ovih društava. U skladu sa Zakonom o insolventnosti privrednih društava, nakon okončanja stečajnog postupka, od strane stečajnih upravnika vršena je dioba stečajne mase po utvrđenim prioritetima. Prilivi IRF-a po ovom osnovu u 2013. godini iznose 194.200,25 eura.

U portfelju Fonda nalaze se i 3 društva sa ograničenom odgovornošću koja se ne nalaze u CRPS Podgorica, kao i udio u kapitalu JP "Regionalni vodovod crnogorsko primorje" Budva.

IRF je tokom prethodne godine preduzimaao sve potrebne radnje i aktivno učestvovao na skupštinama akcionara društava iz portfelja Fonda. Odlukom o raspodjeli dobiti za 2012. godinu sa Skupštine

akcionara društva "13.jul-Plantaže" ad Podgorica od 28.06.2013. godine IRF-u je pripala dividenda u novcu od 142.747,07 eura i dividenda u akcijama od 1.026.533 akcija. Kod ostalih društava nije bilo raspodjele ostvarene dobiti.

OBVEZNICE

U svom portfelju IRF posjeduje četiri vrste dužničkih hartija od vrijednosti - obveznica, koje imaju pravo na isplatu vrijednosti na koju glase, kao i druga prava u skladu sa odlukom o emisiji, i to:

- Obveznice lokalnih uprava,
- Obveznice za saniranje mreže drumskih puteva (DP),
- Obveznice po osnovu ino duga i stare devizne štednje (OB) i
- Obveznice Fonda rada (OBFR).

Obveznice lokalnih uprava

U portfelju IRF-a nalaze se obveznice 8 lokalnih uprava (Cetinje, Berane, Rožaje, Plužine, Bar, Andrijevica, Žabljak i Podgorica) koje dospijevaju na naplatu u u jednakim godišnjim tranšama prema definisanim iznosima, a iste su kupljene po sistemu diskonta u odnosu na nominalnu vrijednost. Naplata obveznica lokalnih uprava tokom 2013. godine bila je znatno otežana zbog ograničenih budžeta i teškog finansijskog položaja u kojima se lokalne uprave nalaze. Zbog kašnjenja u plaćanju dospjelog duga IRF je bio prinuđen da pred nadležnim sudovima prema pojedinim lokalnim upravama pokrene postupke prinudne naplate kao i da sa određenim opštinama zaključi sporazume o reprogramu duga (Berane i Žabljak). Na osnovu zaključenih sporazuma navedenim opštinama omogućeno je da dospjeli dug izmiruju u ratama uz odgovarajuće instrumente obezbjeđenja, IRF je sa stanjem na 31.12.2013. godine naplatio sredstva u iznosu od 656.020,78 eura.

Obveznice za saniranje mreže drumskih puteva (DP)

Predmetne obveznice dospijevaju godišnje, počev od 15. aprila 2009. godine do 15. aprila 2015. godine. Nominalna vrijednost jedne obveznice je 1 EUR, obveznice imaju prinos po fiksnoj kamatnoj stopi od 3% godišnje.

Ministarstvo finansija je do sada uplatilo Fondu sva dospjela sredstva zaključno sa 2013. godinom za koju je naplaćen dospjeli iznos od 213.261,00 eura. Dospjele naplaćene obveznice brisane su iz registra CDA.

Obveznice po osnovu ino duga i stare devizne štednje (OB)

Predmetne obveznice dospijevaju godišnje, počev od 1. jula 2010. do 1. jula 2017. godine. Nominalna vrijednost jedne obveznice je 1 EUR.

Ministarstvo finansija je do sada uplatilo Fondu sva dospjela sredstva zaključno sa 2013. godinom za koju je naplaćen dospjeli iznos od 187.793,00 eura. Dospjele naplaćene obveznice brisane su iz registra CDA.

Obveznice Fonda rada (OBFR)

Fond je dana 14.09.2012. godine putem aukcije na berzi kupio 71 obveznicu Fonda rada (OBFR) koje je emitovala Vlada Crne Gore. Predmetne obveznice kupljene su po nominalnoj vrijednosti od 1.926,00 eura. Obveznice imaju prinos po fiksnoj kamatnoj stopi od 7% godišnje. Shodno amortizacionom planu predmetne obveznice dopijevaju u jednakim godišnjim ratama počev od 27.jula 2013. do 27.jula 2017. godine. Ministarstvo finansija je uplatilo dospjelu godišnju ratu za 2013. godinu u iznosu od 33.350,83 eura.

7. Investicione nekretnine

Pored ranije stečenih investicionih nekretnina koje se nalaze na teritoriji opština Podgorica, Herceg Novog i Nikšić, IRF je tokom 2013. godine stekao i investicionu nekretninu na Žabljaku.

Naime, Vlada Crne Gore je dala saglasnost IRF-u za kupovinu žičare "Savin kuk" na Žabljaku sa pripadajućim zemljištem, građevinskim objektima i opremom u cilju turističke valorizacije, uz zadržavanje u radnom odnosu 7 zaposlenih. Ugovor o kupovini predmetnih nepokretnosti zaključen je dana 18.11.2013. godine. Radi upravljanja skijalištem i stavljanja istog u funkciju, a sve u cilju afirmacije planinskog turizma u Žabljaku, IRF je osnovao društvo sa ograničenom odgovornošću "Turistički centar Durmitor" doo Žabljak. U cilju valorizacije ove investicione nekretnine, Vlada Crne Gore je zadužila Ministarstvo finansija, Ministarstvo održivog razvoja i turizma i IRF da pristupe sagledavanju modela i mogućnosti tj. rješavanju konkretnih problema na ovom lokalitetu, što bi bio preduslov da se ili pokrene procedura izbora starteškog partnera na dugi rok ili da se nađe partner za zajedničko ulaganje na ovom lokalitetu.

Investicione nekretnine IRF sa stanjem na dan 31. decembra 2013. godine prikazane su u pregledu koji slijedi:

	INVESTICIONA NEKRETNINA	PROCIJENJENA VRIJEDNOST
1	Nepokretnosti stečene po osnovu zaključenog Ugovora sa "Rudnicima boksita" ad Nikšić – zemljište i objekti u Nikšiću i H. Novom	965.103,90
2	Nepokretnosti stečene po osnovu zaključenog Ugovora sa	686.152,80

	"Duvankomerc" u stečaju - zemljište i objekat u Podgorici	
3	Nepokretnost – bivše sjedište IRF CG AD u Podgorici	1.033.648,68
4	Nepokretnosti stečene nakon likvidacije DD "Transservis" Bijelo Polje - zemljište i objekti u Bijelom Polju	524.896,59
5	Skijalište Savin kuk na Žabljaku (zemljište i objekti)	1.500.000,00
UKUPNO:		4.709.801,97

Takođe, IRF je dana 6.08.2013. godine zaključio Ugovor o prodaji nepokretnosti i sporazumnim regulisanjem prava i obaveza (bivša imovina EI "OBOD" AD CETINJE) na osnovu kojeg je postao suvlasnik idealnog dijela nepokretnosti zgrade u industriji i rudarstvu površine 291m², zgrade u industriji i rudarstvu površine 124m² i zgrade u industriji i rudarstvu površine 1988m² u obimu prava susvojina 463/1000. Ostali suvlasnici su Prijestonica Cetinje – 430/1000 i Fond PIO 107/1000.

8. Aktivnosti iz domena pristupa informacijama i javnih nabavki

Pristup informacijama u posjedu IRF zasniva se na načelima slobodnog pristupa informacijama, transparentnosti rada, prava javnosti da zna i ostvaruje se na nivou standarda koji su sadržani u potvrđenim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima i slobodama i opšte prihvaćenim pravilima međunarodnog prava. U skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama ("Službeni list CG" br. 44/12) IRF-u je tokom 2013. godine podnijeto 42 zahtjeva za slobodan pristup na koje je blagovremeno odgovoreno u formi koju Zakon predviđa.

U skladu sa Zakonom o javnim nabavkama, Planom javnih nabavki Fonda za 2013. godinu i odlukama organa Fonda, Stručna služba je tokom 2013. godine pokrenula i provela ukupno 25 postupaka javnih nabavki. Od navedenog broja javnih nabavki okončano je, odnosno sa izabranim ponuđačima zaključen je ukupno 21 ugovor o javnim nabavkama ukupne vrijednosti 317.738,14 eura.

9. Rezultati rada IT službe

Služba za informacione tehnologije (SIT) je u 2013.g. nastavila započetu aktivnostu vezane za implementaciju Politike sigurnosti informacionog sistema Fonda kao osnova uvođenja sistema upravljanja sigurnosti informacija i obezbjeđenje kvalitetne IT podršku poslovnim procesima:

- usaglašavanjem IT akata sa svjetski priznatim standardima iz područja informacionih tehnologija,
- donošenje novih IT procedura
- i nastavkom implementacije Rezervne bekap lokacije.

U prvom kvartalu 2013.g. otvoren je novi poslovni prostor Fonda u Bijelom Polju i jedna kancelarija u prizemlju glavnog poslovnog prostora u Podgorici, koje su tehnički osposobljeni za normalan poslovni proces. Obe lokacije povezane su sa primarnom lokacijom na način da čine sastavni dio IS Fonda čime je omogućeno zajedničko korištenje postojećih IT resursa.

Svrha sigurnosnih kopija je osiguravanje oporavka sistema od vanrednih i incidentnih situacija (povreda integriteta podataka, havarije na IS, vanredne situacije usljed vremenskih nepogoda poplava, požara, zemljotresa) i nastavak poslovanja na osnovu raspoloživih, prethodno sačuvanih podataka. U cilju stvaranja sigurnosnih kopija IS Fonda u drugom kvartalu 2013.g. implementiran je projekat bekapiranja podataka na rezervnu bekap lokaciju, koja je tehnički opremljena u skladu sa propisanim bezbjednosnim mjerama. Instalirana je odgovarajuća HW-SW oprema i izvršeno testiranje osnovnih funkcija bekapa, a u narednoj godini planirano je obezbjedjenje Plana nastavka poslovanja u slučajevima pomenutih vanrednih okolnosti.

10. Društveno odgovorno poslovanje IRF-a

Prihvatajući koncept DOP-a kao sastavni dio poslovne filozofije i dugoročne poslovne strategije, IRF u komunikaciji sa svojim zainteresovanim stranama održava ravnotežu između ekonomskih i socijalnih aspekata, kao i aspekata životne sredine, te je u tom smislu IRF i u 2013.godini učestvovao u realizaciji niza društveno odgovornih aktivnosti predstavljenih u daljem tekstu.

Jedan od segmenata DOP-a je svakako odnos prema zaposlenima, te je IRF u 2013. godini podržao više programa obuke zaposlenih, koji čine jedan od faktora uspješnog poslovanja institucije. Stvarajući dobro radno okruženje koje je po mjeri zaposlenih i uvažavajući njihove potrebe, vještine i sposobnosti, povećava se motivisanost, posvećenost i zadovoljstvo zaposlenih, čime se u krajnjem obezbjeđuje veća produktivnost i uspjeh u poslovanju na dugi rok. Adekvatnim pristupom prema zaposlenima, koji obuhvata sve aspekte iz radnog prava, IRF je pozicioniran kao jedan od najpoželjnijih poslodavaca u Crnoj Gori.

Uvažavajući značaj komunikacije sa potencijalnim i postojećim klijentima-korisnicima finansijskih usluga IRF-a, ovom pitanju u godini koja je za nama posvećena je puna pažnja. Opredjeljenje IRF-a je da se klijenti tretiraju odgovorno, te je u prethodnom periodu obavljen značajan broj razgovora sa potencijalnim korisnicima kredita koji su se putem telefona, mejla i/ili lično obraćali nadležnim Službama u IRF-u u cilju dobijanja pravovremenih i preciznih informacija o mogućnostima i modelima finansijske podrške koju pruža IRF. Na internet sajtu IRF-a nalaze se sve informacije i kontakti nadležnih službi, kao i e-mail adresa na koju se mogu slati pitanja, žalbe, pohvale.

Primjenom različitih oblika informisanja, IRF je tokom 2013. godine redovno informisao javnost o svim važnijim aktivnostima. Saopštenja za javnost redovno su objavljivana neposredno nakon usvajanja dokumenata koji se odnose na finansijsku podršku, uvođenja novih i izmjenu postojećih proizvoda, predstavljanja poslovnih rezultata, kao i drugih za poslovanje Fonda relevantnih činjenica.

Kada je u pitanju društvena odgovornost prema zajednici, IRF je tokom 2013. godine dao podršku većem broju aktivnosti koje su od društvenog značaja: donacije socijalno ugroženim kategorijama stanovništva, pružanje finansijske podrške projektima i programima od značaja za prosperitet društvene zajednice, kao i sportskim asocijama i društvima, organizovanje seminara, konferencija i manifestacija, samostalno i u saradnji sa drugim institucijama, na različite teme, obezbjeđivanje stipendija i nagrada za studente - samo su neke od aktivnosti koje IRF provodi u okviru oblasti društvene odgovornosti prema zajednici.

Pored toga, IRF je u svoju finansijsku ponudu uvrstio i kreditne linije namijenjene podršci programima energetske efikasnosti, infrastrukturnim i ekološkim projektima. Svjesni činjenice da se na resursima iz životne sredine zasnivaju šanse za pokretanje biznisa i da je razvoj zelene ekonomije u porastu, IRF će i nadalje stimulisati projekte kojima se obezbjeđuje očuvanje i unapređenje životne sredine. Istovremeno, investiranje u tehnologije koje nijesu opasne po životnu sredinu mogu doprinijeti povećanju konkurentnosti preduzeća na međunarodnom tržištu i dostizanje standarda EU, što je u skladu sa ciljevima IRF-a.

Tokom 2013.godine nastavljena je podrška Mreži za društvenu odgovornost koja je formirana u aprilu 2012.godine u okviru projekta "Podsticanje dijaloga i partnerstva za održivi razvoj između Vlade i biznis sektora u cnoj Gori", koji je sproveden od strane Odjeljenja za podršku Nacionalnom savjetu za održivi razvoj u okviru Ministarstva održivog razvoja i turizma u saradnji sa Vladom Holandije, sa ciljem promocije i podizanja svijesti šire javnosti, preduzeća i državne administracije o konceptu društvene odgovornosti kao jednog od mehanizama za održivi razvoj. U radu Mreže učešće je imao i predstavnik IRF-a.

Imajući u vidu značaj primjene koncepta DOP-a, IRF će i u narednom periodu, u saradnji sa drugim institucijama, učestvovati u realizaciji i promociji niza projekata od značaja za primjenu pomenutog koncepta na sektor MSP, kao i u finansiranju društveno korisnih aktivnosti.

11. Saradnja sa međunarodnim institucijama

Investiciono-razvojni fond Crne Gore je i tokom 2013. godine dio svojih aktivnosti usmjerio ka uspostavljanju i intenziviranju već uspostavljenih kontakata i oblika saradnje sa međunarodnim finansijskim institucijama.

Posebno je značajno istaći nastavak saradnje sa Evropskom Investicionom Bankom, koja se realizovala u skladu sa odredbama Finansijskog Ugovora koji je zaključen između Investiciono - razvojnog fonda Crne Gore A.D. i EIB-a dana 10. oktobra 2012. godine, kojim je obezbijeđen značajan finansijski potencijal za kreditiranje. Povlačenjem kreditnih sredstava odobrenih od strane EIB-a omogućava se finansiranje realizacije projekata MSP, kao i infrastrukturnih projekata, uz ostvarenje finansijske prednosti za krajnje korisnike koja se ogleda u nižoj kamatnoj stopi za 0,5% u odnosu na kamatne stope koje nudi IRF svojim redovnim kreditnim linijama.

Pored pomenute institucije, intenzivno se kontaktiralo i sa predstavnicima AECM - Evropske asocijacije garantnih institucija (European Mutual Guarantee Association) čiji je IRF punopravni član. Na poziv ovog Udruženja, predstavnici IRF-a su u junu 2013.godine prisustvovali godišnjoj skupštini Udruženja i seminaru organizovanom tim povodom u Rimu, gdje su uzeli učešće i predstavnici ukupno 38 institucija-članica, a sa ciljem unapređenja načina ostvarenja finansijske podrške sektoru MSP.

Tokom 2013. godine nastavljena je saradnja IRF-a sa međunarodnom faktoring asocijacijom - FCI (Factors Chain International), čiji je IRF punopravni član od 2011. godine. Riječ je o Asocijaciji koja ima preko 250 institucija - članica iz 67 zemalja svijeta, aktivno uključenih u više od 80% svjetskih prekograničnih faktoring poslova. FCI predstavlja globalnu mrežu vodećih kompanija čiji je zajednički cilj da međunarodnu trgovinu učine lakšom kroz faktoring i povezane finansijske usluge. Predmetno članstvo omogućava dalji razvoj faktoringa u zemlji i na međunarodnom nivou i najvažnije je sa aspekta sticanja novih znanja i vještina za razvoj ovog proizvoda.

Sa ciljem intenziviranja faktoring finansiranja i prevazilaženja problema likvidnosti za preduzeća kojima je takva podrška neophodna, u toku 2013.godine započeti su razgovori sa EBRD i konkretizovani detalji oko finansijske podrške Investiciono - razvojnom fondu A.D. za usluge faktoring finansiranja u narednoj godini. Banka je ponudila kreditnu podršku od 10 miliona eura sa povoljnom kamatnom stopom, kao i savjetodavnu podršku u izradi odgovarajućeg zakona o faktoringu.

Takođe, u 2013.godini IRF je zaključio Memorandum o razumijevanju sa Makedonskom bankom za podršku razvoju sa sjedištem u Skoplju, kojim se uspostavlja okvir za ekonomsku saradnju iz djelokruga rada dvije institucije. Pored toga, planirana je i saradnja u dijelu stručnog usavršavanja zaposlenih.

IRF će i u narednom periodu nastaviti aktivnosti u vezi modaliteta potencijalne i već uspostavljene saradnje sa međunarodnim finansijskim institucijama, a u cilju unapređenja poslovanja IRF-a i ukupnog ekonomskog ambijenta. Uspostavljanje i nastavak saradnje sa međunarodnim finansijskim institucijama biće jedan od prioritarnih zadataka menadžmenta IRF-a i u narednom periodu.